

З В У К И М О В И

Фонетика – розділ науки, що вивчає звуковий склад мови

Фонетика – 1) Звукова будова мови як єдність її фізіологічного, акустичного та значеннєвого аспектів.

2) Галузь мовознавства, що вивчає звукову будову мови – способи утворення звуків та їх акустичні властивості.

Фонетика – 1) Розділ мовознавства, що вивчає способи творення звуків мови, їх акустичні властивості, сполучуваність і позиційні зміни.

Фонетика експериментальна – розділ фонетики, який вивчає об'єктивні властивості звукових одиниць лабораторним шляхом, за допомогою різних приладів та інструментів.

2) Акустичні (фізичні) і артикуляційні (фізіологічні) властивості звуків певної мови. *Фонетика української мови. Фонетика англійської мови. (Словник лінгвістичних термінів.)*

Описова фонетика займається вивченням звукової системи даної мови на певному етапі її розвитку.

Аспекти дослідження /вивчення звукової системи може здійснюватися
в трьох аспектах:

1. **Артикуляційний** - звуки вивчаються як наслідок певних **рухів мовних органів**.
2. **Акустичний** - вивчення звуків з погляду їх звучання, тобто як явища фізичного (у звуках вивчається **тривалість, сила, висота, співвідношення в них голосу і шуму**).
3. **Власне мовний, лінгвістичний** - вивчення ролі звукової сторони мови з погляду її смислових функцій. Наприклад, звуки [н] і [н'] здатні розрізняти слова (пор. *стан* і *стань*), а звуки [а], [у], [и] можуть розрізняти і слова, і форми слів (пор. *лак, лук, лик; Книга, книгу, книги*) й под.

Як утворюються мовні звуки

Кожен звук нашої мови створюється **мовним апаратом** людини (див. мал. 1) і сприймається слухом. Утворення голосу завжди відбувається на видисі (видих). Коли струмінь повітря з легенів потрапляє в *гортань*, першою перепороною на його шляху стають **голосові зв'язки**. Якщо вони ненапружені, між ними є **щілина** і повітря крізь неї проходить назовні вільно. Звук при цьому не утворюється. Коли зв'язки напружені, вони тісно змикаються. Видихуване повітря тисне на них і примушує дрижати. Від цього утворюється **голос**.

З гортані повітря (з голосом або без нього) потрапляє в **ротову порожнину**, де мовні органи (передусім **язик** і **губи**) можуть або змінювати її форму, або створювати в ній своєрідні перепони – щілини, зімкнення. При подоланні цих перепон повітрям виникає специфічний для кожного звука шум. Він може бути самостійним або з домішкою голосу.

Такі звуки нашої мови, при утворенні яких звуконосний струмінь повітря **вільно** виходить назовні, називаються **голосними**.

Звуки, при утворенні яких видихуваний струмінь зустрічає в ротовій порожнині **різні перепони**, називаються **приголосними**.

Якість звука залежить не тільки від форми перепони чи резонатора, а й від **місця** її: між губами, між нижньою губою і верхніми зубами, між передньою частиною язика і зубами або яснами, між середньою частиною язика й середнім піднебінням, між задньою частиною язика і заднім піднебінням, між коренем язика і задньою стінкою гортані тощо.

Вправа 1. Назвіть звуки, за допомогою яких розрізняються подані пари слів.

I. Голосні: раки – роки; села – сила; сом – сум; бак – бик; омивати – умивати; синя – сине – сині; зброя – збруя; крок – крук.

II. Приголосні: біла – біля; долу – долю; бура – буря; гору – горю; знати – зняти; брів – прів; бух – пух; мив – нив; сом – сон; рама – рана; лід – літ; гадка – гатка; дим – тим; пил – тил; пекти – текти; нас – наш; вас – ваш; миска – мишка.